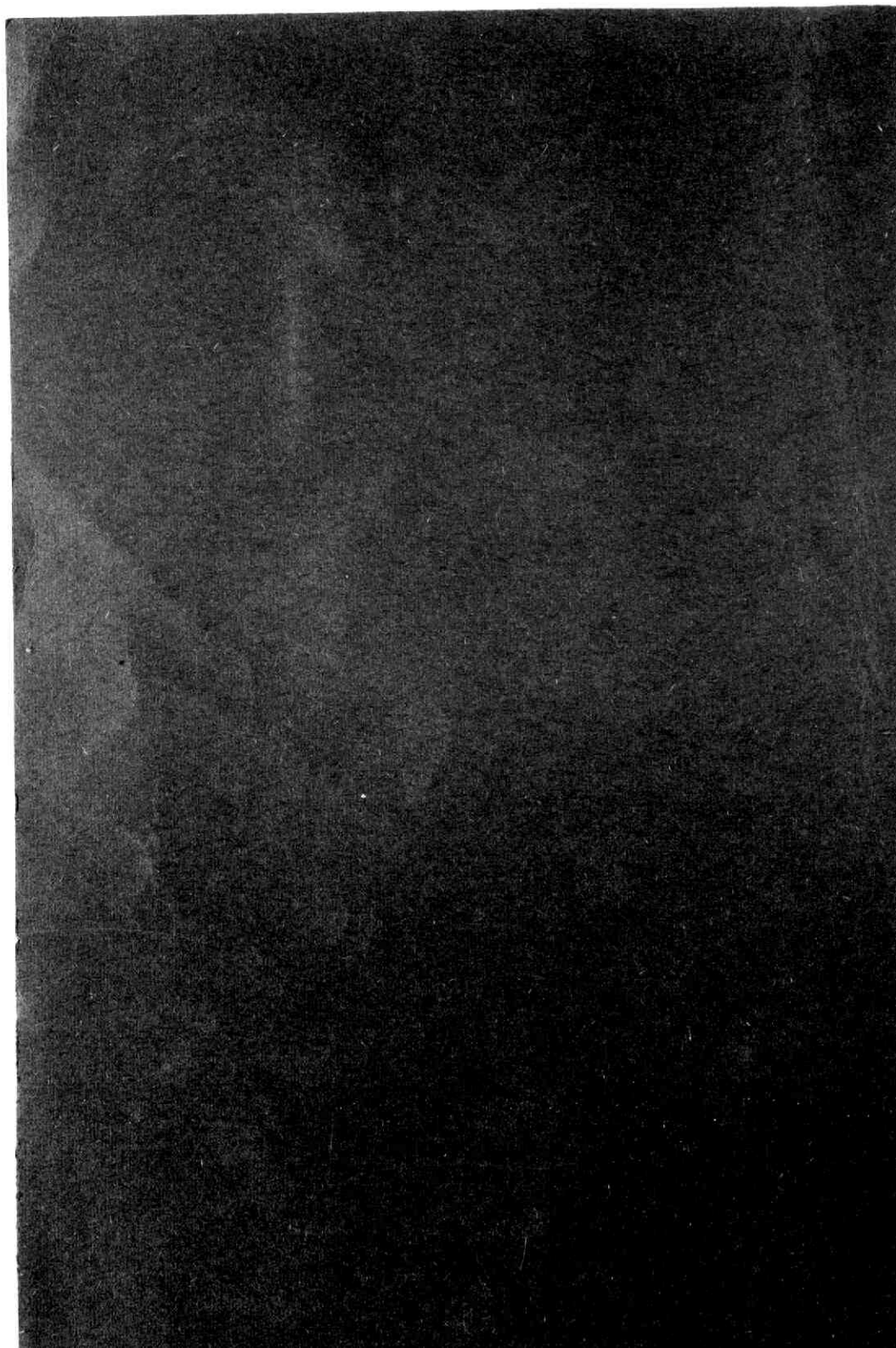

Gedachten over Nederland's roem 1572 en Nederlandsch feestviering 1872

<https://hdl.handle.net/1874/234547>

1872 IV 26.

Boz. 1872, IV, 26

GEDACHTEN

1872
VAN

EMPIRICUS

OVER

NEDERLAND'S ROEM

1572

EN

NEDERLANDSCH FEESTVIERING

1872.

GEDACHTEN

VAN

EMPIRICUS

OVER

NEDERLAND'S ROEM

1572

EN

NEDERLANDSCH FEESTVIERING

1872.

STOOMDRUK VAN J. VAN BOEKHOVEN — UTRECHT.

Zeer terecht is de algemeene geestdrift in Nederland ontstoken, nu het de herinnering geldt van een derde eeuwfeest, en wel den dag, waarop de kluisters verbroken zijn die Neerland's vrijheid en Oranje's gezag knelden.

Ligt het niet in den aard van den Nederlander om de herinnering aan groote en merkwaardige gebeurtenissen door het oprichten van standbeelden en het stichten van monumenten te vereenigen; — hij gevoelt daarom niet minder de waarde der vaderen trouw, der burgerdeugd en van den heldenmoed aan zijn geboortegrond en vooral aan zijne vrijheid bewezen.

De dag van 1 April voor Oranje zoowel als voor elk Nederlander een onvergetelijke gedenkdag, is die, waarop de bond tusschen hen voor altijd bevestigd werd; — en dus geen wonder, dat beide de handen inéénslaan, om op eene der natie waardige wijze, dien dag te herdenken en te vieren.

Het denkbeeld algemeen toegejuicht is waardig den algemeenen bijval, verdient eene ruime onder-

steuning, en mag hoogst gelukkig genoemd worden voor hen, wier lot tot heden niet bedacht was; — het bijeenbrengen van een fonds tot ondersteuning van oude en gebrekkige zeelieden, van verdienstelijke mannen, die door ouderdom verzwakt of door lichaamsgebreken belet worden verder aan de actieve dienst deel te nemen.

Het heeft den Koning behaagt daaraan H.D. sympathie te hechten, en als blijk daarvan, dat denkbeeld door eene ruime bijdrage te ondersteunen, waardoor ieder Nederlander in staat gesteld wordt van het zijne eene kleine gift te kunnen afzonderen, om in navolging van Oranje's Vorst, het zijne bij te dragen. Het «*Concordia res parvæ crescunt*». zij de leus der natie, om door algemeene giften het trotsche denkbeeld des te schitterende te doen uitblinken.

Is er nu eenmaal een fonds aanwezig, dan is er *éénheid* van gevoelen noodig, om op eene waardige wijze daarvan gebruik te maken ter bevestiging van het edele doel. Om daaraan te voldoen bestaan er twee wegen, op wier wegwijzers te lezen staat; «*naar oude gewoonte toevluchtsoorden*, dan wel **HERVORMING**».

Het woord «*hervorming*» is voor velen eene onbeduidende uitdrukking, welke dikwerf met een

schouderophalen of glimlach op den achtergrond geschoven wordt, als weinig meer beteekenende dan eene verandering, doch zelden tot eene verbetering leidende. — Voor hun evenwel, wien dat woord minder onaangenaam klinkt, en die daarmee niet den spot drijven, is het van groote beteekenis en van genoegzame waarde om tot een grondig onderzoek der zaak te besluiten; — en geen wonder, wanneer men slechts de waarheid wil erkennen, dat in het «heela!» alles door hervorming ontstaan, en evenzoo aan hervorming onderworpen is.

De wereld hervormt zich en in dezelve de maatschappij en de mensch: Het is de weg welke tot verbetering leidt, zoo als dit in de natuuranschouwelijk gesteld wordt; doch welke door den mensch niet altijd bewandeld wordt, zoodat het aan gebrek van hervorming-lust moet toegeschreven worden, wanneer bij alle verbeteringen, waarin kennis en wetenschap zulken krachtigen rol vervuld hebben, de mensch niet naar evenredigheid in beschaving en verbetering en in bedwang zijner hartstochtelijke verkeerdheden is vooruitgegaan. — Hij alléén staat stil, en wordt, zelfs in de omgeving waarin hij vroeger een werkdadig deel nam, doch welke door gestadige hervorming is vooruitgegaan

«vreemdeling» en eindelijk zonder het te willen noch te weten, gaat hij achteruit.

Bij de beschouwing der toevluchtsoorden zoo in Nederland als elders, moet men aannemen, dat zonder twijfel de stichters dier inrichtingen met het beste doel bezielde waren, en dat ook in den tijd hunner stichting, het algemeen nut en de noodzakelijkheid, zoodanigen maatregel vorderden, en het ook niet te loochenen valt, dat menigeen door het weldadige dier inrichtingen voor den bedelstand is bewaard gebleven.

Maar wanneer het getij verloopt, moeten de baken verplaatst worden, en moet men nu de vraag opperen, «kunnen zulke gestichten in de behoeften voorzien der menschen in wier belang ze ingesteld worden?» De meerdere verkregen menschenkennis heeft de overtuiging bevestigd, dat allen zonder onderscheid aangeboren neigingen bezitten, waarvan ze niet ligt afstand doen, en waaronder vooral behooren gehechtheid aan den geboortegrond, — aan het ouderlijk huisgezin, — aan de omgeving waarin de kindsheid doorgebracht, — de jongelingschap aangevangen — en de loopbaan ingetreden is — waaraan, zonder dat geboorte, rang of stand daarin eenig verschil teweeg brengen, herinneringen verbonden en bijgebleven zijn, welk in elken toestand,

en in welke omstandigheden ook de man gebracht wordt, nimmer vergeten worden; zij blijven als één ster boven den geliefkoosden plek schitteren, waarnaar zij blijven uitzien, om ze éénmaal te kunnen terugvinden.

Onverschillig of zij den oceaan bevaren, -- aan de gevaren van den oorlog ontkomen, — dan wel in afgelegene gewesten hun geluk beproefd hebben, hun ideaal is en blijft, eenmaal in de omgeving terug te komen, waar zij dat alles genoten hebben.

In zijn «*te huis*» lossen alle wenschen zich op even als zijne droomen, — hoe armoedig en onherbergzaam hij ze ook verlaten heeft, het denkbeeld dat aan ellende een einde is, vervult ook zijn hoofd, en welgemoed verbeidt hij het oogenblik, dat hij van zijne vermoeienissen zijne doorgestane gevaren herdenken mag in zijn «*te huis*».

Nu wenscht de maatschappij, in wier dienst hij voor haar alles veil gehad en de grootste gevaren getrotseerd heeft — ja, waarin hij zijne gezondheid verloren heeft, dikwerf met gemis van een of meer zijner ledematen, in zijnen toestand te voorzien; hem eenen gelukkigen ouden dag te verzekeren, en hem tevens te vrijwaren van de onteerende verplichting om door aalmoezen in zijne dagelijksche behoeften te moeten voorzien! Tot dat einde worden

prachtvolle gebouwen tot een *toevluchtsoord* onder eene schijnschoone benaming voor hun opgericht, — waarin ruime slaapvertrekken — eetzaalen — uitspanning-vertrekken met alle de aanleve van dien voorhanden zijn; — onder het toezicht van directeurs, kommandanten, opzieners, kamerdienaars, enz., in één woord, waarin alles in de beste orde en met zooveel comfort mogelijk ingericht is, zoo dat er alleen slechts gewacht wordt op den aanstaanden bewoner.

Deze verschijnt eindelijk, en vindt bij den aanvang alles even schoon en prachtig, het overtreft de stoutste voorstelling, welke hij zich van zulk een gesticht heeft kunnen vormen, — zijn bedstede is goed voorzien — zijn kleeding is fraai, — zijn voedsel zeer goed — zijn uitspanningsverblijf aller aangenaamst — zijn sigaar of pijp tabak smaakt overheerlijk, kortom — hij gevoelt zich bij den aanvang van zijn verblijf aldaar allergelukkigst.

Hij vindt er kameraden met wien hij zijne gedachten wisselen — zijne heldendaden verhalen — zijn doorgestane gevaren mededeelen kan — en in wier doorgaans gelijkkluidende of soms afwijkende verhalen hij zich, en zij eveneens zich kunnen verheugen. Maar nu vangt het onverbiddelijke oogenblik aan, waaraan ieder mensch is onder-

worpen, dat der gewoonte; — ook zij raken aan alles gewoon en hunne illusiën nemen allengs af en verdwijnen eindelijk. Geene nieuwigheden doen zich meer aan hem voor, ook hunne medemakkers worden door dezelfde kwaal aangetast, — de schoone tint van het bestaande vangt aan langzaam te verflauwen, — alles bekomt zijne natuurlijke uitdrukking terug — ja, weldra vertoont zich alles eenvormig — ééntoonig — en vervelend.

De één deelt het den andere mede en een ieder begint van zijn «*te huis*» te spreken. — Nu worden alle de bijna vergeten en gesmoorde herinneringen weder wakker, — de verlangst naar het «*te huis*» vindt weder ingang, — en het langer verblijf in dat vermeende en hen als zoodanig aangerekend wordende *paradijs* wordt een «*hel*».

Wanneer nu dienzelfden man aangeboden werd, een sober bestaan in zijne vroegere omgeving te kunnen genieten; — wanneer hij zich naar verkiezing eene plaats tot zijn verblijf konde uitzoeken, wanneer hij zich nog in den echt konde begeven; — zoude het dan te verwonderen zijn als door hem het laatste verkozen werd?

Een treffend voorbeeld levert hiervan het bewijs; — te *Greenwich* bij *Londen* werd aan alle verpleegden, man voor man, gevraagd, of zij ver-

kozen in het gesticht te blijven, dan wel met zekeren onderstand het te verlaten en alsdan in hun eigen onderhoud te voorzien, waarop het laatste, op drie zeer gebrekkige oude lieden na, verkozen werd.

Zouden de gepensioneerden van hooger rang en stand niet hetzelfde antwoord geven, wanneer hun een stad of dorp aangewezen werd om hun pensioen te verteren; — of wanneer zij gedwongen waren een der Koninklijke paleizen te moeten bewonen, gelijk de officieren in de Pruisische armee de kazernen?

Waarom dan die menschen niet een beter en aangenamer bestaan verzekerd? Mag dan die oude sleur niet door hervorming veranderd worden? Mag dan het betere niet de plaats innemen van het afgesleten en verouderde? «Mag dan»? — maar, hoe vele vragen zouden er nog niet in dien zin te doen zijn, zoo er niet antwoorden te verwachten waren, welke wellicht dezen of genen zoude kunnen hinderen of beleedigen.

Het oude begrip van congregatien, kloosters, gast- en godshuizen, enz. waaraan overgangen in de doode hand verbonden zijn, moet verlaten en vervangen worden, door dat van individueële samenwerking, individueële verdiensten en individueële opbrengsten aan den staat.

Wordt er nu besloten tot individueële uitkeering aan belanghebbenden, dan is daaraan nog het voordeel verbonden, dat het eenmaal tot stand gebracht fonds in zijn geheel blijft; — dat er geene uitgaven voor den aankoop van gronden en de oprichting van gebouwen gevorderd worden, evenmin als voor noodzakelijke meubelen en verdere benooidigheden, — noch voor jaarlijksch onderhoud — noch voor bezoldiging van directeuren, opzieners en bedienden, noch voor afschrijving van hier en daar zoek geraakte dingen en zaken: — en dat dus naarmate van deze aanzienlijke besparing, de renten van het geheele fonds tot uitdeeling aan den verpleegde op ruimere schaal kan gebezigd worden. In een woord, bij zulk gebruik van het fonds kan er eene betere kontrôle op de uitdeeling gehouden worden, dan wanneer op de oude wijze het fonds gebezigd wordt tot oprichting van een zoogenaamd *asyl*!

Wanneer eenmaal deze weg van hervorming ingeslagen en goed bevonden is, dan wellicht zal de wegwijzer kunnen verplaatst worden, en tot menige andere verbetering aanleiding geven, waarover thans nog eene dikke sluier het licht verbiedt zijne stralen te doen doorschijnen.

Heeft men in Engeland reeds op de onhoudbaarheid dier verouderde inrichtingen gewezen welnu, laat

het dan Nederland weggelegd zijn, als de bakermat der individueële vrijheid, voor het vaste land van Europa de vaan der hervorming optesteken, op het terrein van nationaal volksgeluk.

Zóó zal die herinneringsdag vereeuwigd worden door een nationaal monument waar aan den tand des tijds niet knagen kan, doch dat er dan ook gezorgd worde, dat Neerland's volk dien dag met hartelust feest kunne vieren, onder den kreet van *«Leve het Vaderland, leve Oranje!*